

Qiyaamaa mormitotaaf deebii Kenname-1

Description

Kutaalee darban keessatti Aakhiratti amanuun maal akka taâ€™ee fi maal akka of keessatti qabatu ilaalle turre. Aakhiratti amanuun gammachuu fi milkaâ€™inna nama tokko kan murteessudha. Sababni isaas, Aakhiraan gahoomsa xumuraa namoota hundaati. Namni jirenyaa keessatti gahoomsa ofii yoo hin beekin, garam akka deemu hin beeku. Jirenyaa tana keessa maaliif akka jiraatu ni wallaala. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa iddo jirenyaa lama uumee. Tokkoffaan, iddo jirenyaa gabaabdu taate fi qormaanni itti adeemsifamuudha. Iddoon jirenyaa gabaabdun tunis addunyaa tana. Lamaffaan immoo iddo jirenyaa yeroo dheeraa turuu fi firiin qormaataa (jazaan) itti mulâ€™atuudha. Kanaafu, umriin iddo jirenyaa gabaabdun tuni erga xumurame booda Guyyaan iddoon jirenyaa dheeraan itti jalqabamu ni dhufa. Kunis Guyya Qiyaamaa taâ€™a. Guyya Qiyaamaa kana namoonni duâ€™an kaafamuun gara iddo jirenyaa lammataatti oofamu.

Seena keessatti namoonni dhugaa kana kijibsiisan baayâ€™eedha. Namoonni erga duâ€™anii akkamitti kaafamu? Lafeen isaanii erga bututtee booda eenyutu isaan kaasaa jechuun shakkii ofitti naqu. In sha Allaah shakkii kana harâ€™a hanga dandeenyun qulqulleessuf ni carraaqna. Warrooni Qiyaamaatti amanuu didan yaadota armaan gadii hundee hin qabne irratti amantii isaanii ijaarun Qiyaamaa kijibsiisan. Yaadota isaanii deebii waliin haala armaan gaditiin ni ilaalla:

Yaada sobaa 1ffaa- â€œKhaaliqui jalqaba namoota uume lamuu deebisuu hin dandaâ€™uâ€¢echuun yaadu. Sababni guddaan yaada sobaa kana akka yaadan isaan taasise dandeetti Uumaa fi dandeetti uumamtoota wal qixxeessudha. Uumamtooni wanta bade deebisuu hin dandaâ€™an jedhanii waan yaadaniif Uumanii wanta bade deebisu hin dandaâ€™u jechuun yaadu. Yaada sobaa kana sammuu keessa kaaâ€™un namoonni lamuu hin kaafaman jedhanii mormu. Qurâ€™aanni yaada sobaa isaanii kanaaf karaa lamaan deebii kennaaf.

1ffaa- karaa wal madaalchisu- Kana jechuun yeroo jalqabaatiif uumuu fi erga badee booda deebisu wal madaalchisu. Hundii keenya wanta duraan hin jirre uumuu irra wanta bade deebisuun akka salphatu ni beekna. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ilmaan namaa wanta duraan homaa hin turre irraa isaan uume. Jalqaba bishaan saalaa furrii fakkaatu irraa lafee, foon fi qaamolee addaa kan baase,

akkamitti biyyee erga taâ€™anii booda isaan deebisuu dadhabaa? Qondaaltoota Makkaa keessaa gariin isaanii lafee shamte fiduun Ergamaa Rabbii (SAW) fuunduratti butuchan. Ergasii ni jedhan, â€œYaa Muhammad! Namni duâ€™e ni kaafama jetta. Mee nutti himi; lafee shamtee fi bututte tana eenyutu lamuu kaasa?â€ Ergasii Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Aayata (keyyatoota) armaan gadi buuse:

﴿أَوْ لَمْ يَرَ الْإِنْسَنُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ حَصِيمٌ مُبِينٌ﴾
 ﴿٧٧﴾
 وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ وَقَالَ مَنْ يُحِيِّ الْعِظَمَ وَهِيَ رَمِيمٌ
 ﴿٧٨﴾
 قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةً وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ
 ﴿٧٩﴾

â€œSila namni akka Nuti bishaan saalaa irraa isa uumne hin arginee? Yeroma san inni mormaa ifa bahaa taâ€™ee argama. Fakkeenya Nuuf godhee fi uumama isaa dagatee, â€œLafee erga bututtee [booda] eenyutu jiraachisa?â€ jedha. â€œKan yeroo jalqabaa ishii (lafee) uumetu jiraachisa.â€ Jedhiin. Inni uumama hundaa Beekaadha.â€ Suuratu Yaasin 36:78-79

Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aalaa nama Qiyaamaa mormuu fi shakkuunakkana jechuun gaafata: â€œSila namni bishaan saalaa irraa akka isa uumne hin arginee?â€ Kana jechuun namni lamuu kaafamu mormu jalqaba maalirraa Rabbitiin akka isa uume hin ilaalu? Bishaan saalaa dadhabaa qaama keessa facaaâ€™e bakka tokkotti walitti fiduun isa uume. Bishaan kanarraa, lafee, foon, harka, ija, gurra fi qaamolee biroo akka uumee sila ilaalu lamuu deebifamutti hin amanuu? Bishaan dadhabaa qaama keessa facaaâ€™e walitti fiduun kan isa uume, lafee bututtee dachii keessa facaates lamuu akka deebisu haa beeku.

â€œFakkeenya Nuuf godheeâ€ Kana jechuun akka uumamtootaa dandeetti kan hin qabnee fi dadhabaatti Nu ilaala. Akkuma namni duâ€™aa deebisuu hin dandeenye, â€œRabbitiinis nama duâ€™e hin deebisuâ€ jedhee yaada. â€œuumama isaa dagatee, â€œLafee erga bututtee [booda] eenyutu jiraachisa?â€ jedha.â€ Kana jechuun jalqaba bishaan duâ€™aa lubbuu hin qabne irraa isa uumuu Keenya dagatee â€œlafee bututte eenyutu kaasa?â€ jedha.â€ Kan yeroo jalqabaa ishii (lafee) uumetu jiraachisa.â€ Jedhiin.

Ilmi namaaakkuma jalqaba bishaan saalaa irraa nama uumuu hin dandeenye, lamuus nama kaasu hin dandaâ€™u. Rabbitiin Guddaan Oltaâ€™e immooakkuma jalqaba nama bishaan saalaa irraa uume, lamuus ni deebisa. Kanaafu, dandeettin Rabbii fi dandeettin namaa gonkumaa wal hin fakkaatan. Rabbitiin wanta hundaa irratti Dandaâ€™aadha. Ilmi namaa immoo dadhabaadha. Rabbitiin wanta hundaa beekaadha.

Karaa 2ffaaâ€ Dandeetti Rabbii dachii fi samii keessatti mulâ€™atu beeksisuu- namni kaafama mormuu, â€œnama duâ€™e deebisuun jalqaba uumuu caalaa ni ulfaataâ€ jedhee yoo falme, Qurâ€™aanni ragaa uumamaa namaati fi kaafama caalaa guddaa taâ€™etti dabarsa. Innis, uumama samii fi dachiiti. Akkuma namni hunduu beeku, uumamni samii fi dachii uumama fi kaafama namaa

caala. Kan samii fi dachii garmalee gurguddatan kanniin uume akkamitti nama duâ€™e kaasu dadhabaa? Rabbiin ni jedha:

أَوْلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعِي بِخَلْقِهِنَّ
يُقَدِّرِ عَلَىٰ أَنْ يُحْكِمَ الْمَوْتَ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

٢٣

â€œRabbiin Kan samiwwanii fi dachii uume, isaan uumuu keessatti Kan hin dadhabin duâ€™aa jiraachisuu irratti dandaâ€™aa akka taâ€™e hin arginee sila? Eeyyen! Dhugumatti Inni waan hundaa irratti Dandaâ€™aadhaâ€¢ suuratu Al-Ahqaf 46:33

Rabbiin samii fi dachii garmalee guddatanii fi balâ€™atan uume, ilmaan namaa lamuu deebisuun gonkumaa Isarratti hin ulfaatu. Sababni isaas, Inni waan hundaa irratti Dandaâ€™aadha. Samii fi dachii uumuu keessatti homaa hin dadhabne. Namoota duâ€™an deebisuu keessattis wanti Isa dadhabsiisu tokkollee hin jiru.

Yaada sobaa 2ffaa- â€œNamni duâ€™e lafeen isaa bututtee dachii keessa baddi. Suuraa fi amalli isaa hundi ni bada. Kanaafu, Rabbiin nama lafeen isaa bututtee dachii keessatti badde akkamitti deebisaa?â€¢ Sababni guddaan yaada sobaa kana akka yaadan isaan taasisee, â€œRabbiin lakkoofsa namoota duâ€™anii, lafeen isaanii eessa akka dhaqxuu fi wanta xiqaaf guddaa hunda hin beeku.â€¢ Jedhanii waan yaadaniifi. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa yaada isaanii kana haala kanaan ifa godha:

وَقَالُوا إِذَا أَضَلَّنَا فِي الْأَرْضِ أَئْنَالَفِي خَلْقِ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلْقَاءِ رَبِّهِمْ
كَفِرُونَ

١٠

â€œNi jedhan, â€œSila yeroo [duunee] dachii keessa bannee, dhugumatti uumama haarawa keessatti [lamuu ni uumamnaa]? Dhugumatti, isaan qunnamti Gooftaa isaanitti kan kafaraniidha.â€¢ Suuratu As-Sajdah 32:10

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota hundaa akka beeku isaaniif mirkaneessa. Lakkoofsa namoota duâ€™anii, namoota dhalatanii fi wantoota samii fi dachii keessa jiru hunda takka takkaan beeka. Inuma, wanta nafseen isaanii isaanitti hasaastu fi wanta qalpii keessatti dhoksan hunda beeka. Lafee bututtee dachii keessa badde takka takkaan akka beekuakkana jechuun isaaniif ibsa:

قَدْ عَلِمْنَا مَا نَقْصُ الْأَرْضِ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِظٌ

٤

â€œDhugumatti, waan dachiin isaan irraa hirâ€œiftu beeknee jirra. Galmee tiksatu Nu bira jira .â€ Suuratu Qaaf 50:4

Kana jechuun lafee, foon, gogaa fi rifeensa isaanii irraa wanta dachiin nyaattu dhugumatti ni beekna. Eessatti qaamni isaanii akka bittinaâ€œMe fi lafeen isaanii bututte takka takkaan ni beekna. Dabalataan galmeen kuni hundi keessatti galmaaâ€œMe Nu bira jira. (Ibn Kasiir 7/395)

قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا الْسَّاعَةُ فُلْ بَلَ وَرَبِّي لَتَأْتِينَنَا عَلِمٌ الْغَيْبُ لَا يَعْزِبُ عَنْهُ
قَالُ ذَرْرَةً فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٧﴾

Warri kafaran, â€œQiyaamaan nutti hin dhuftuâ€œjedhan. Jedhi,â€œAkka isin jettanii miti. Rabbii kiyyaan kakadhe, dhugumatti isinitti ni dhufti. [Rabbiin] Beekaa waan hin mulâ€œanneeti. Wanti hanga madaala atamii, wanti sana irra xiqqaa fi kan sana irra guddas samii keessaa fi dachii keessatti Isa irraa kan hin miliqne taâ€œee kitaaba ifa baasaa taâ€œMe keessa jiraatu malee hin hafu.â€ Suuratu Saba 34:3

Rabbiin wanta nutti mulâ€œatuu fi hin mulâ€œanne, nuti beeknu fi hin beekne hunda ni beeka. Xiqqueenyaa irraa kan kaâ€œMe, wanti hanga atamii ykn firii xaafii samii fi dachii keessatti Isarraa hin dhokatu. Lafeen hanga feete bututtee daaraa haa taatu, eessatti akka bittinoofte Rabbiin ni beeka. Kanaafu, Kan waan hundaa beeku fi Dandaâ€œaa taâ€œMe nama duâ€œkaasun Isarratti hin ulfaatu.

Wanta nafseen isaanii isaanitti hasaastu beekumsi Isaa akka marseeakkana jechuun Ibsa:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا أَلْإِنْسَنَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسِّعُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْهُ

جَبْلُ الْوَرِيدِ ١٦

â€œDhugumatti, nama uumneerra. Waan lubbuun (nafseen) isaa itti hasaastus ni beekna. Nuti [beekumsa Keenyan] hidda dhiigaa caalaa gara isaatti dhiyoodha.â€ Suuratu Qaaf 50:16

Guduunfaa

âžœRabbiin subhaanahu wa taâ€œaalaa copha bishaan saalaa irraa ilmaan namaa uume. Bishaan laafaa kanarrraa lafee, foon, harka, gurra, marâ€œimaa fi qaamolee biroo uume. Rabbiin malee eenyutu bishaan saalaa kanarrraa nama dhaabbatee lukaan deemu uumu dandaâ€œaa?

âžœRabbiin ilmaan namaa taphaaf waan hin uumneef iddo jirenyaa lama isaaniif taasise. 1ffaa- iddo jirenyaa gabaabdu namni itti qoramuudha. 2ffaa iddo jirenyaa dheeraa namni firii qormaataa (jazaawanta hojjataa turee) itti arguudha.

âžœNamni kaafama nama duâ€œee shakkuu waa sadii ilaalu dandaâ€œaa:

1ffaa-Uumama isaa kan jalqabaa. Copha bishaanii dadhabaa irraa Rabbiin isa uume. Copha bishaanii irraa kan isa uume lamuu deebisuun akkamitti itti ulfaata? Yoo kunis isaaf liqimfamu dide, Nabii Aadam

(AS) biyyee irraa akka uumame haa yaadatu. Rabbiin akkuma Aadamin biyyee irraa uume ilmaan isaas biyyee erga taâ€™anii booda ni deebisa.

2ffaa-Dandeetti Rabbii samii fi dachii keessatti mulâ€™atu haa ilaalu. Samii fi dachii garmalee gurguddatanii fi balâ€™atan kanniin kan uume akkamitti nama duâ€™e kaasun itti ulfaataa?

3ffaa-Dandeetti fi Beekumsi Rabbii kan namootaa irraa garagara akka taâ€™e haa beeku. Rabbiin wanta hundaa irratti dandaâ€™aadha, wanta hundaa ni beeka. Namni immoo wanta hundaa irratti dandaâ€™aa miti, wanta hundaa hin beeku. Namoota jalqaba irraa hanga xumuraatti duâ€™an lafeen isaanii eessa akka dhaqxee Rabbiin takka takkaan beeka. Kanaafu, Guyyaa Qiyaamaa isaan kaasu irratti dandaâ€™aadha.

âž²*Ilmi namaa akkuma jalqaba bishaan saalaa irraa nama uumuu hin dandeenye, lamuus nama kaasu hin dandaâ€™u. Rabbiin Guddaan Oltaâ€™e immoo akkuma jalqaba nama bishaan saalaa irraa uume, lamuus ni deebisa.*

Kitaabban wabii:

[al-aqiidatul Islaamiyyatu wa usuusuhaa](#) By Abdurahmaan Hasan Madiniyyi, fuula 573-577

Tafsiir Ibn Kasiir 7/395

<https://furtusammu.wordpress.com/2018/04/15/who-is-your-lord-no-7/>

Date Created

December 1, 2018

Author

admin